

„Sine Qua Non“ tema:

Planovi: 2016.

Kao i svaki početak godine, Agencija „Sine Qua Non“ januar provodi vrijedno u realizaciji administrativnih obaveza. Nije najkreativniji posao, znamo, ali kao nagradu dobijamo planove za 2016. godinu! Raduje nas veliki broj ideja, inspirativnih susreta, saradnji, projekata. Nećemo biti skromni na početku ove godine pa najavljujemo izazove za kreativnost! Namjera nam je u ovoj godini uključiti što više autora/ica u naše projekte, što više ideja i pregršt realizacija. Pratite nas!

Naš tim smo proširili, imajući u vidu planove, tako da se u 2016. godini družimo sa novom volonterkom. Želimo joj dobrodošlicu i sretan rad!

Kao i do sada, budite slobodni da nam se javite, pitate, predlažete. Uvijek nam je zadovoljstvo kada imamo priliku raditi na poboljšanju položaja autora/ica, pružiti podršku ili pomoć, ili jednostavno razmijeniti mišljenja. Kako naš slogan kaže: „Provjerite zašto se bez nas ne može“ i u 2016. godini.

SQN Razgovor: Aleksandra Nina Knežević

Nove tehnologije, internet omogućavaju da dizajner djeluje i globalno i da je cijeli svijet dostupan

Aleksandra Nina Knežević je grafička dizajnerica, autorica nagrađenih Sarajevo Dingbats, Pišem ti Bosančicom, te sjajnih ilustracija i dizajna knjiga. Teško je ne primjetiti razigranost njenih ideja, ozbiljnost u radu i specifičan pristup uvriježenim normama o tome kako bi nešto trebalo izgledati (npr. suveniri). Njen interes za fontove je posebna „priča“: prvi font, Nina Mašina, je dizajnirala 1998. godine, a posvećenost fontovima zapravo postaje prepoznatljiv dio Nininog rada. Sa Ninom smo razgovarali o samom grafičkom dizajnu; stvaralačkom procesu; radu na različitim projektima i u različitim zemljama; njenim inspiracijama. Sigurni smo da će čitatelji/ce uživati u Razgovoru koliko smo i mi: preporučujemo Dingbats-e (<http://sarajevodiningbats.blogspot.ba>) za potpuni užitek!

sqn: Zašto grafički dizajn? Po čemu je, za Vas, dizajn poseban?

ANK: Grafički dizajn u isto vrijeme objedinjuje i tradicionalne tehnike likovne umjetnosti, ali i savremene, nudi velike mogućnosti eksploatacije i jako je vidljiv. Grafički dizajn je dio primijenjene umjetnosti, tako da osim likovnosti on nudi i komercijalni aspekt, primjenu u svakodnevnom životu, vidljiv je i u ovom modernom društvu, a od njegovog kvaliteta zavisi vidljivost nekog proizvoda (ambalaža, omoti za knjige, plakati, CD-ovi i sl.)

sqn: Šta je uzbudljivije raditi: "naručeni" dizajn (npr. za knjigu) ili stvarati u potpunosti slobodno "novi proizvod"?

ANK: Sigurno je inspirativniji momenat kad je dizajner slobodan i kad stvara nešto svoje, novo, kada radi kreaciju za ono što voli i čemu ne treba da se ograničava. Međutim, grafički dizajn je dio jednog cijelog sistema, npr. kod dizajniranja omota za knjige, gdje postoji osoba koja piše knjigu (pisac), pa neko ko to uređuje i odlučuje objaviti tu knjigu i ponuditi publici i na kraju grafički dizajner koji će to sve pretvoriti u slikovne kodove i vizuelno približiti knjigu publici. Tako da je i jedan i drugi proces zanimljiv i kad radiš samo svoju ideju koju razvijaš od kraja do početka i kada imaš već postavljen zadatak, okvire u kojima treba da reaguješ i napraviš kreaciju.

Moj stvaralački proces počinje od istraživanja teme za koju treba da kreiram rad, skiciranja ideja, crtanja, skeniranja, prevođenja u digitalne forme i rad na računaru. Jako važan dio je istraživanje tipografije (fonta) koji odgovara toj ilustraciji, toj temi i knjiži koju radim... Dobra ilustracija i dobra tipografija su najbolje rješenje!

sqn: Šta su Dingbats? Uдахnuli ste im dušu grada, hoće li ostati "vezani" samo za grad?

ANK: Sarajevo Dingbats font su simboli grada rađeni kao stilizovane ilustracije, a pretvoreni su i u tipografski sistem font. Osim ove prvobitne forme, nastala je ideja o njihovom komercijalnijem predstavljanju, a kako je to na neki način i brendiranje grada Sarajeva, Dingbats su dobili nove oblike kao ilustacije koje se mogu primijeniti u drugim medijima i formama, a grad dobio neku savremeniju prezentaciju i suvenire koji nisu uvezani sa istoka, a predstavljeni kao domaći. Godine 2014. su nagrađeni i šestoprilskom nagradom Collegium Artisticum-a, Grand Prix, koju u povodu Dana grada Sarajeva organiziraju Udruženje likovnih umjetnika BiH, Udruženje likovnih umjetnika primijenjenih umjetnosti i dizajnera BiH i Asocijacija arhitekata BiH.

Veliki sam obožavalac tipografije, pisma i simbola, tako da me je privukao konkurs «Pišem ti Bosančicom» i omogućio da se objedini moj senzibilitet prema tipografiji i ilustraciji u jednom radu. Osim Bosančice za djecu, dizajnirala sam i funkcionalan font koji se može koristiti na računaru. Bukvar ili Slovarica s bosančicom je knjiga koja nas jednostavno, kroz igru uvodi u ovo pismo. Kako smo svi «zaboravili» bosančicu, ona nije namijenjena samo djeci, ona je namijenjena i odraslima.

sqn: Radite u različitim zemljama: kakva su Vaša iskustva sa autorskim pravima? Da li je negdje lakše ili teže biti autor/ica?

ANK: Jedno vrijeme sam boravila u Sloveniji, Ljubljani kao Art direktor u marketinškom agenciji Studio marketng JWT. Sigurno je zanimljivo iskustvo, ali kada se naviknete raditi kao freelance dizajner, jako je teško ubaciti se u neki sistem, radno vrijeme i odgovarati na sve zadatke, pa i one koji vam se ne sviđaju ili "ne leže" po senzibilitetu da ih radite! Puno je kreativnije raditi samostalno. Naravno da je teško i da ovaj način rada ima i puno mana, ali u isto vrijeme vas pokreće da stalno tragate za nečim novim, da istražujete i budete svoji. Nove tehnologije, internet omogućavaju da dizajner djeluje i globalno i da je cijeli svijet dostupan. Kad god imam vremena, putujem i to me jako inspiriše i potvrđuje da je sloboda kretanja, izbora jedini način kako mogu funkcionisati.

Aleksandra Nina Knežević

Kampanja FAIR INTERNET

Internet je za svakoga. Ipak, danas, bilo da li su poznati ili ne, izvođači smatraju da još uvijek nisu pošteno nagrađeni kada su njihovi nastupi eksploatišu online putem usluga na zahtjev (on demand services). Većina njih dobija jednu sveobuhvatnu naknadu u vrijeme snimanja za sve vrste eksploatacija njihovih izvedbi. Ostali primaju nedovoljno proporcionalne naknade.

Izvođači uenose život i dušu u umjetnička djela. Bez njih, Evropa ne bi uživala u vitalnoj kulturnoj sceni kao što to čini danas, a sektor kreativnih sadržaja, koji daje značajan doprinos evropskoj ekonomiji, jednostavno ne bi postojao. Međutim, izvođači još uvijek nisu propisno nagrađeni kada su njihovi nastupi eksploatišu na digitalnim medijima.

Evropsko zakonodavstvo (poput Direktive 2011/29 / EC o "informacijskom društvu") je napravljeno s namjerom zaštite izvođača i dopušta im da dobiju fer udio prihoda koji potiče od online eksploatacije njihovog kreativnog doprinosa. U tom smislu, uvedena je posebna vrsta prava: "stavljanje na raspolaganje", što daje izvođačima isključivo pravo da odobre ili zabrane stavljanje na raspolaganje javnosti njihovih snimljenih izvedbi na zahtjev. Na osnovu ovog zakona, privredni subjekt ne mogu pružati usluge kao što su video na zahtjev (on demand), interaktivni streaming ili preuzimanje (download) muzike/filma bez prethodnog ovlaštenja za to od strane svih uključenih izvođača. Na žalost, u praksi, ovaj zakon je u velikoj mjeri neefikasan.

Pošto isključiva prava intelektualnog vlasništva izvođača nisu adekvatno zaštićena postojećim zakonodavnim okvirom EU, poslovnim subjektima je lako u praksi isključiti izvođače iz novčane naknade kada se njihove zvučne i audio-vizuelne izvedbe komercijalno eksploatišu online. U mnogim zemljama EU, zakonske pretpostavke za prenos, često u kombinaciji sa slabim sindikatima i neefikasnim socijalnim dijalogom, znače da izvođači često moraju prepisati sva svoja prava od početka, za sve buduće upotrebe njihovih izvedbi, bilo gdje i zauvijek, u zamjenu za neadekvatnu naknadu, ako je uopšte i ima. Ova situacija je i nepravredna i nepriljudljiva.

FAIR INTERNET je kampanja koju vode četiri međunarodne organizacije koje predstavljaju više od pola miliona izvođača u Evropi (AEPO-ARTIS - Udruženje evropskih organizacija izvođača, EuroFIA - Međunarodna federacija glumaca, FIM - Međunarodna federacija muzičara i IAO - Međunarodna organizacija umjetnika). Zajedno, oni pozivaju evropske institucije na stvaranje održivog kulturnog i kreativnog sektora gdje će izvođači dobiti pravičan udio od online prihoda, kroz neotuđivo pravo na naknade za digitalnu upotrebu njihovih djela, prikupljenih od korisnika koji čine izvedbe dostupne na zahtjev i koje su predmet obaveznog kolektivnog ostvarivanja.

Šta se zahtijeva? Treba uvesti novu odredbu u EU zakonodavstvo, koja bi bila komplementarna postojećim relevantnim odredbama Direktive 2001/29/EC ("Direktiva o informatičkom društvu").

Takva mjera bi trebala garantirati da izvođači, u slučaju da prenesu svoje ekskluzivno pravo i nezavisno od uslova za takav transfer, uživaju u neotuđivom pravu na primanje pravične naknade za stavljanje na raspolaganje njihovih izvedbi na zahtjev (on demand).

Takvu pravičnu naknadu treba prikupiti od korisnika i njome upravlja organizacija za kolektivno ostvarivanje prava izvođača.

Postojeće ugovorne prakse, bez obzira da li se radi o pojedinačnim ili kolektivnim, između izvođača, proizvođača/producenata i korisnika će ostati nepromijenjene, iako uz dodatnu sigurnost zagarantovane naknade za izvođače za on-demand upotrebu i koje podliježu obaveznom kolektivnom ostvarivanju. Organizacije za kolektivno ostvarivanje prava izvođača već dobro rade zajedno, u okviru koji omogućavaju prikupljanje i prekograničnu distribuciju za titularne prava koje zastupaju.

Možete pronaći više informacija o kampanji pod [campaign kit](#).

Mislite da izvođači trebaju da dobiju pravičan udio? Podržite kampanju organizaciju za kolektivno ostvarivanje prava izvođača.

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

Provjerite zašto se bez nas ne može! Check why You can't do without us!

U fokusu

Bosna i Hercegovina

Arhitektura: Zaha Hadid odbija predati autorskih prava

Organizatori Olimpijskih igara u Tokiju 2020. godine odbijaju platiti Zaha Hadid za njen odbačeni dizajn stadiona sve dok ne odustane od svih autorskih prava na projekat i potpiše ugovor o povjerljivosti.

Arhitektonski ured Zaha Hadid je odbio zahtjev Japanskog vijeća za sport (JSC) da potpiše revidirani ugovor koji uključuje novu klauzulu kojom se od firme zahtijeva da odustane od autorskih prava na dizajn koji je pobijedio na natječaju, u zamjenu za već zakašnjelu isplatu.

U revidiranom sporazumu – kako prenosi The Telegraph i potvrđuje Arhitektonski ured Zaha Hadid – se navodi da je novom dizajnerskom timu stadiona "dovoljeno da koristi bilo koji proizvod rada ... bez obzira na autorska prava".

Također se navodi da JSC može "koristiti projektni rad slobodno, bez dodatnih plaćanja ili ograničenja (uključujući promjene i bilo koju drugu upotrebu) i međusobno se slažu da će [Arhitektonski ured Zaha Hadid] pristati bez prigovora".

JSC odbija izvršiti isplatu dok revidirani ugovor ne bude potpisan. "Pozdravljamo činjenicu da je JSC priznao problem intelektualnog vlasništva za temeljne i detaljne elemente dizajna stadiona", dodali su iz firme Hadid. Iz arhitektonskog ureda su ipak zaprijetili tužbom ako se njihova zabrinutost ne uzme u obzir.

Japanci su izabrali švedeni dizajn za glavni stadion Olimpijskih igara u Tokiju 2020. godine, pet mjeseci nakon što je odbačen početni dizajn i plan izgradnje jer im je to preskupo. Hadid je rekla da je odbacivanje njenog plana u Japanu "šokantno" i da se tu ne radi o dizajnu ili budžetu. "U stvari, većina našeg dvogodišnjeg rada na izvedbenom projektu i uštede troškova koje smo preporučili su potvrđeni kroz izvanredne sličnosti našeg originalnog detaljnog rasporeda stadiona i naše konfiguracije sjedenja u obliku djela sa onima iz danas najavljenog dizajna", rekla je ona.

Izvor

Zaštita autorskih prava u regionu: Tužba za torte sa likovima crtanih junaka

Zbog zaštite autorskih prava u Hrvatskoj, a uskoro i u Srbiji, niko neće smjeti da prodaje torte sa likovima poznatih crtanih junaka Pepa Praseta, Mikija Mause, princeza Elze i Ane, Sunder Boba, Munje Mekvina i drugih.

Hrvatska kompanija Fun Cake Factory Tomislava Ljutića, koja je otkupila prava za korištenje pojedinih likova iz Disneyevih crtanih filmova isključivo za torte, u Srbiju stiže najkasnije u martu.

Ova kompanija je u Hrvatskoj već obavijestila sve slastičare da je stavljanje odredenih crtanih likova na torte kršenje autorskih prava i da su oni jedina firma u državi koja to pravo zadržava. Isto obavještenje mogu očekivati i slastičari u Srbiji kada Fun Cake Factory stigne u maloprodajne lance.

U praksi to znači da crtane likove na čije korištenje pravo ima Fun Cake Factory ne smiju da koriste konditorske kompanije, slastičari, ali i svi oni koji se bave cateringom. Dakle, kazne bi mogli da plate i oni koji u privatnoj režiji prave torte po porudžbini.

Kazna za kršenje autorskih prava u Srbiji je od 50.000 dinara (oko 409 €) do čak milion dinara (oko 8.200 €), a tretira se i kao krivično djelo za koje je zapriječena kazna zatvora do tri godine. U Hrvatskoj predviđena kazna je od 1.300 do 2.600 €.

Izvor

Christiane Amanpour: Zamislite svijet bez umjetnika, bez iskrenog izraza, bez svjetla, bez ljepote, bez istine

Ovu specijalnu poruku je poslala Christiane Amanpour, CNN-ov glavni međunarodni dopisnik i UNESCO-v ambasador dobre volje za slobodu izražavanja i sigurnost novinara, u znak podrške Konvenciji iz 2005. godine, kao i novom izvještaju pod nazivom: "Pre | Oblikovanje kulturne politike: Decenija promocije raznolikosti kulturnih izraza za razvoj". Donosimo dio inspirativne poruke:

"Zamislite svijet bez umjetnika, bez iskrenog izraza, bez svjetla, bez ljepote, bez istine.

To je svijet u kojem bismo živjeli bez umjetnika, novinara ili bilo kojih glasova kulture koji se slobodno izražavaju."

U moje 33 godine na CNN-u, vidjela sam kako moć izgovorene riječi, moć vizuelnog svijeta, postaju najvažniji stubovi pravičnog funkcioniranja demokracije i bilo kojeg zdravog civilnog društva a, a samim tim i kvalitete našeg života.

U novinarstvu, kao i bilo kojem obliku umjetnosti ili kulture, se ne radi samo o slobodi izražavanja, ali, što je najvažnije, radi se o slobodi misli. Kao i o povećanju raznolikosti kulturnih izraza.

Ja vjerujem da većina novinara i umjetnika koriste svoje glasove i platforme odgovorno, znajući mi uvijek moramo govoriti istinu, bez obzira da li je to ugodno ili ne.

Zamislite svijet bez ljudi spremni da se bore u toj borbi."

Izvor

Uređenje autorskog prava u različitim pravnim sistemima – „Copyright“ nasuprot „Autorsko pravo“

Razlika između autorsko-pravnog uređenja u kontinentalnoevropskom pravnom sistemu kojem pripada većina evropskih država (bos. Autorsko pravo, eng. Authors' rights njem. Urheberrecht, tal. Diritto d'autore, fran. Droit d'auteur) i anglosaksonskog pravnog sistema poznatijeg kao Common Law karakterističnog za Sjedinjene Američke Države i Veliku Britaniju (Copyright) ogleda se u posebnostima pravnih rješenja svakog od njih.

Prema prvom, autorsko pravo jedinstveno je i nedjeljivo pravo koje autoru pruža ovlaštenja imovinsko-pravne, ali i lično-pravne prirode. Autorsko pravo nastaje stvaranjem autorskog djela. Nadalje, svakom tumačenje autorskog prava naglasak stavlja na autora kao stvaratelja djela. Originalni nositelj autorskog prava može biti isključivo autor (s izuzetkom nasljednika u slučaju smrti autora što se uređuje pravilima nasljednog prava).

Također, tzv. moralna prava autora važna su značajno pravnih sistema kontinentalnoevropskog pravnog kruga. Njima se određuje duhovna (intelektualna) povezanost koju autor ima sa svojim djelom. Moralna prava sastoje se od niza ovlaštenja koja ima autor: pravo prve objave, pravo na priznanje autorstva, pravo na poštovanje autorskog djela, časti i ugleda autora i pravo pokajanja. Dakle, osim ekonomske komponente (koja mu omogućava da putem tantijema ostvari prihod), postoji i autorovo pravo lične prirode tzv. moralno pravo. Ovakvo shvaćanje autorskog prava utemeljeno je na tradiciji kontinentalnoevropskog pravnog sistema kojem pripada i Bosna i Hercegovina.

S druge strane Copyright naglasak stavlja na autorsko djelo kao rezultat nečije kreativnosti, dakle na sam rad i ekonomski potencijal koji posjeduje. Copyright predviđa da originalni nositelj autorskog prava može biti i osoba koja nije autor djela pa čak i pravna osoba kao i netko tko je "investirao" u stvaranje djela (producent naprimjer). Što se tiče moralnih prava autora, historijski gledano nisu bila zastupljena u zakonodavstvu država utemeljenih na Copyright-u. U ovom kontekstu važno je spomenuti Bernsku konvenciju za zaštitu književnih i umjetničkih djela iz 1896. godine koja je ujedno i prva međunarodna konvencija o autorskom pravu. Moralna prava autora priznata su ovom konvencijom. Kasnija pristupanje Sjedinjenih Američkih Država Bernskoj konvenciji (pristupile 1989. a Velika Britanija 1988. godine) tumači se njihovom nesklonošću da prihvate moralna prava u svoja zakonodavstva. Evropske države poput Njemačke i Francuske regulirane moralnih prava uspostavile su još u svojim prvim pravnim tekstovima o autorskim pravima krajem 18-og stoljeća.

U kontekstu regulacije i definiranja autorskih prava vidljiv je različiti pristup u dva prikazana pravna sistema. Međutim, može se primjetiti i trend zbližavanja koji ide ka većoj unifikaciji pravila na svjetskoj razini. Kao jedno od uporišta za ovakvo shvaćanje može poslužiti primjer pristupa SAD-a i Velike Britanije Bernskoj konvenciji iz 1896. godine.

Izvori:

- Basic notions about copyright and neighbouring rights

- Copyright vs. Author's Right

- Prava na autorskim djelima nastalim u radnog odnosa i po narudžbi - Prof. dr. sc. Igor Gilina

- Author's rights vs. copyright

- Authors' rights/copyright

- Study No.4 - THE MORAL RIGHT OF THE AUTHOR - By William Strauss

HVALA VAM NA PODRŠCI I POVJERENJU.